

Στο επίκεντρο της κρίσης

Του Νίκου Κ. Αλιβιζατου*

Η μυστική βοή τούς έρχεται των πλησιαζόντων γεγονότων
Κ.Π. Καβαφης

Η αναζωπύρωση της ανέλεγκτης βίας, ένα χρόνο μετά την τριπλή δολοφονία στη Marfin της οδού Σταδίου, μόνο δεινά προοιωνίζεται. Από τη σύναψη του Μνημονίου, η χώρα ζει το σκοτεινότερο Σαββατοκύριακο. Με την κυβέρνηση να έχει παραζαλιστεί και την αξιωματική αντιπολίτευση να νοιάζεται περισσότερο για τις εντυπώσεις, βυθιζόμαστε στην κατάθλιψη και την ανομία, ενώ στους δρόμους της Αθήνας ρέει και πάλι αίμα.

Είναι φυσικό να αγανακτείς όταν σου μειώνουν δραστικά τη σύνταξη ενόσω μια ζωή κατέβαλλες τις νόμιμες κρατήσεις. Το ίδιο και όταν, εν μια νυκτί, σου αυξάνουν το εισιτήριο του μετρό κατά 40%. Αν μάλιστα, ειλικρινώς πιστεύεις ότι ούτε εσύ ούτε τα παιδιά σου διορίστηκαν με ρουσφέτι, τότε σε πνίγει το δίκιο και ξεσηκώνεσαι. Γιατί δεν ανέχεσαι βέβαια να σε κοροϊδεύουν.

Πάρα πολλοί από όσους διαδηλώνουν κατά του Μνημονίου ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Είναι καλόπιστοι άνθρωποι, που αισθάνονται προδομένοι. Η περίφημη αποστροφή του κ. Θ. Πάγκαλου «μαζί τα φάγαμε!» αφορά ασφαλώς πολλούς, όχι όμως όλους.

Παρά ταύτα -και στο σημείο αυτό η Ελλάδα εξέπληξε και μας τους ίδιους- οι πιο πολλοί διστάζουν. Όχι βέβαια γιατί υποστηρίζουν την τρόικα και τα μέτρα που αυτή υπαγορεύει, αλλά από περίσκεψη ή έστω αμηχανία. Τουλάχιστον προς το παρόν.

Πώς όμως η αυτοσυγκράτηση αυτή -ωριμότητα θα την χαρακτηρίσει ο αισιόδοξος της παρέας- δεν θα μετατραπεί σε ανέλεγκτη βία; Πώς η χώρα δεν θα ξανακυλήσει σε έναν εφιαλτικότερο Δεκέμβριο του 2008; Αυτό νομίζω ότι είναι το ζητούμενο για τους πολιτικούς, αλλά και για κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο, που νοιάζεται για το αύριο αυτού του τόπου.

Πριν από κάθε συζήτηση, προέχει ένας γενναίος αναστοχασμός υπεράνω παρατάξεων και κομματικών πατριωτισμών. Όχι από επίδοξους μεσσίες, απόντες τόσων ετών που αναιδώς σήμερα σπεύδουν να κατασπαράξουν ό,τι έχει απομείνει, αλλά από εμάς που, με όλα τα στραβά της, χτίσαμε την Ελλάδα της Μεταπολίτευσης. Αναστοχασμός, όχι με απόδοση ευθυνών επί δικαίων και αδίκων, αλλά με ψύχραιμη αποτίμηση για το τι έφταιξε.

Πώς φτάσαμε στην καταστροφική διετία 2007-2009; Πώς τόλμησαν πάνω από 800 πρώην βουλευτές από όλα τα κόμματα να διεκδικήσουν μια σκανδαλώδη αναδρομική αύξηση των αποδοχών τους; Γιατί ως το 1981 τα ελλείμματα του Δημοσίου ελέγχονταν, ενώ από τότε ξέφυγαν εντελώς; Φταίνε οι θεσμοί, οι νοοτροπίες ή μήπως οι άνθρωποι; Χωρίς συγκεκριμένες απαντήσεις σε ερωτήματα σαν και αυτά, πολύ φοβούμαι ότι δεν θα μπορέσουμε να βγούμε από το τέλμα.

Όσο για το αύριο της χώρας, νομίζω ότι η συζήτηση δεν μπορεί να αγνοήσει δύο μείζονες σταθερές: την Ευρώπη και τη νεωτερικότητα. Χωρίς την πρώτη, ειδικά σήμερα, η Ελλάδα δεν θα επιβιώσει. Γιατί μόνη της δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τη δίνη που πλήττει την περιοχή αυτή του κόσμου. Χωρίς τη δεύτερη, χωρίς δηλαδή το Σύνταγμα, τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου, η χώρα μας θα μετατραπεί σε κράτος-παρία, ανάξιο της Ιστορίας και των προσδοκιών της. Ευρώπη και νεωτερικότητα δεν είναι ανταλλάξιμα προϊόντα. Είναι αδιαπραγμάτευτες αξίες, οι πυλώνες για το αύριο αυτού του τόπου.

Αν οι σκέψεις αυτές ευσταθούν, τότε δεν θα πρέπει να εκπλήσσει η σημερινή στάση όσων ανέκαθεν αντιτάχθηκαν στον δυτικό προσανατολισμό και το ευρωπαϊκό μέλλον της χώρας. Διότι γι' αυτούς, οπαδούς της βίας και των άκρων, όπως και για κάποιους πολιτικά αφελείς, που λησμονούν ότι στο παρελθόν κατείχαν υπεύθυνες θέσεις, το Μνημόνιο προσφέρει τη χρυσή ευκαιρία να προσεγγίσουν τις εύλογα αγανακτισμένες μάζες.

Το πρόβλημα λοιπόν δεν είναι αυτοί, όση ζημιά και αν προξενεί ο φανατισμός ή, στην καλύτερη των περιπτώσεων, ο άφρων ρομαντισμός τους. Το πρόβλημα είναι οι άλλοι, οι οπαδοί δηλαδή της Ευρώπης και της νεωτερικότητας, που έχουν αφήσει τους πρώτους να θερίζουν ανεμπόδιστα τους καρπούς της δημαγωγίας.

Σε αυτό η ευθύνη της κυβέρνησης είναι μεγάλη. Πιο πολύ και από τις γνωστές αβελτηρίες, τις προσωπικές ατζέντες και την κραυγαλέα ανεπάρκεια των περισσοτέρων από τους σημερινούς υπουργούς, είναι ολέθρια κατά τη γνώμη μου η αδυναμία του ΠΑΣΟΚ να πληροφορήσει σωστά τον κόσμο και να τον πείσει για τα στοιχειώδη. Οτι, δηλαδή, υπό τις σημερινές περιστάσεις, το Μνημόνιο είναι η λιγότερο επαχθής λύση. Και ότι η πτώχευση, που μοιραία θα επέλθει αν δεν καταβληθεί η επόμενη δόση, σημαίνει δέσμευση καταθέσεων, ανεργία, εξαθλίωση και, σε κάθε περίπτωση, δραματική πτώση του επιπέδου της ζωής όλων μας και όχι μόνο της «πλουτοκρατίας».

Εκτός από την κυβέρνηση, τεράστια ευθύνη για το έλλειμμα σοβαρής πληροφόρησης έχουν και τα μέσα ενημέρωσης. Όταν δεν εμφανίζονται ως τερτίπια των Ευρωπαίων φίλων μας, οι αντεγκλήσεις για το μέλλον της Ελλάδας προβάλλονται ως πολιτικά παίγνια, στα οποία επιδίδονται Γερμανοί, Γάλλοι και Βρετανοί, ξεχνώντας το «χρέος» τους προς την «κοιτίδα του πολιτισμού». Η συζήτηση, με άλλα λόγια, σπανίως τοποθετείται στο ευρύτερο πλαίσιο της -ευρωπαϊκό και παγκόσμιο- με αποτέλεσμα ο πολίτης να μην αντιλαμβάνεται ότι, στην πραγματικότητα, βρισκόμαστε σε συνθήκες πολέμου. Οτι δηλαδή, για βραχυπρόθεσμα πολιτικά οφέλη, απειλείται η θεμελιώδης παραδοχή της μεταπολεμικής Ιστορίας: η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης.

Ομως, μεγάλη ευθύνη φέρουμε και οι πνευματικοί άνθρωποι. Από φόβο μήπως παρεξηγηθούμε ότι εγκαταλείπουμε τα ιδανικά της νιότης μας, πολλοί από μας σιωπούμε, καθώς διστάζουμε να παραδεχθούμε ότι οι συνθήκες άλλαξαν, ότι ο Μάης του 1968 ήταν εν τέλει μια ουτοπία, ο νεοφιλελευθερισμός ένα τραγικό λάθος και οι ξένοιαστες δεκαετίες του 1980 και του 1990 μια περίοδος που πέρασε ανεπιστρεπτί. Ακόμη λιγότεροι τολμούμε να υποστηρίξουμε ευθαρσώς ότι η πρόοδος στις μέρες μας, η ατομική απελευθέρωση και η συλλογική δράση και δημιουργία περνούν περισσότερο από ποτέ άλλοτε από τις αρχές του Διαφωτισμού, όπως τον εμπλουτίζει κάθε μέρα η τεχνολογία και η ανθρώπινη ευαισθησία.

Παρά την κρίση, στη χώρα μας επιβιώνουν ακόμη θύλακες ποιότητας, εστίες αντίστασης στον ανέξοδο λαϊκισμό. Υπάρχουν γύρω μας άνθρωποι έξυπνοι και δημιουργικοί, έτοιμοι να κάνουν σοβαρές θυσίες στο όνομα ενός καλώς νοούμενου πατριωτισμού. Καμιά άλλη ευρωπαϊκή πρωτεύουσα δεν έχει 120 θέατρα που μάλιστα γεμίζουν! Από την άλλη, ποτέ στο παρελθόν η γενιά των τριαντάρηδων δεν ήταν στον τόπο μας τόσο καλά καταρτισμένη, με σπουδές στο εξωτερικό και με κοσμοπολίτικη νοοτροπία.

Είναι καιρός κάποιος να το πάρουν επάνω τους. Και, ξεπερνώντας στερεότυπα και διακρίσεις άλλων εποχών, να τους εμπνεύσουν.

* Ο κ. Ν. Κ. Αλιβιζάτος είναι καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Καθημερινή στις 15 Μαΐου του 2011.